

Вільям ШЕКСПІР

(До 400-річчя з дня народження)

Він людям вічне у хвилинім дав.

М. Рильський.

23 квітня 1964 року світова громадськість відзначила знаменний ювілей—400-річчя з дня народження великого англійського драматурга Вільяма Шекспіра.

Скільки води з тих далеких часів пронесла мальовнича ріка Евон, на березі якої розташований відомий тепер на всій земній кулі Стретфорд—рідне місто Шекспіра! Але щороку 23 квітня тут збираються тисячі англійців, представники багатьох інших націй, щоб віддати данину любові і поваги тому, хто жив і творив на цій землі. Погляди всіх присутніх звернено до бронзової постаті великого драматурга. Він сидить у кріслі, в руках перо, з чотирьох боків—скульптурні зображення героїв його творів.

Поблизу пам'ятника і знаменитого Стретфордського театру на Хенлі-стріт споруджено двоповерховий будинок-музей Шекспіра. За задумом архітекторів, цей дім мав, хоча б у загальних рисах, відобразити колорит будівель шекспірівського часу. Музей було відкрито в 1800 році, і в перший же день в ньому побувало більше 1000 відвідувачів.

У Стретфорді чимало пам'яток, зв'язаних з ім'ям великого письменника. Серед них і невеличка, напіврозвалена церква, в якій, згідно з переказами, бував Шекспір; школа, де він учився. За містом зберігся будинок матері Шекспіра—Мері Арден і маленький, вкритий солом'яною котедж дружини драматурга Анни Хеттуей. У старовинній парафіяльній церкві знаходиться могила поета. Недалеко від церкви стоїть будинок з меморіальною дошкою, на якій написано, що тут жив останні роки і помер великий англійський драматург В. Шекспір. Але насправді будинок, де згасло життя геніального митця, було зруйновано за розпорядженням священника Франціска Гастрелла—володаря землі, що раніш належала родині Шекспіра. Гастрелла драгували слава великого драматурга і численні відвідувачі, які, замість того, щоб іти до церкви, збирались біля його будинку і довго дивилися на дім і тутове дерево в саду, яке, за переказами, посадив сам письменник. Одного разу розлючений пастор на очах у жителів власноручно зрубав дерево, а через кілька днів наказав знести і всі старі будівлі. Розгнівані співвітчизники прогнали мракобіса з міста. Тепер про цей інцидент нагадують лише рештки фундаменту та стіл, виготовлений з дерева, яке виростив творець «Гамлета».

Історія з будинком Шекспіра нічого не навчила англійських реакціонерів. Дещо подібне сталося зовсім недавно з садибою видатного англійського драматурга Бернарда Шоу, яка, на нещастя, була по сусідству з володіннями військовослужбовця Л. Еймиса. Він, за прикладом біснуватого попа, знищив усе, що було зв'язано з іменем Б. Шоу. Опікунська рада, покликана зберігати важливі історичні пам'ятки, не зуміла захистити ім'я визначного драматурга. Музей було закрито, а особисте майно письменника продано з молотка. Багато цінних реліквій було закуплено американцями і відправлено в США.

У місті Стретфорді чимало бібліотек і книгарень, але знайти в них твори Шекспіра не легко. Зате американські комікси з описами вбивств, жахів і кошмарів можна зустріти на кожному розі в необмеженій кількості. Тому нічого дивуватися, що земляки великого драматурга, приїжджаючи в Радянський Союз, купують твори свого визначного співвітчизника, які видаються у нас мільйонними тиражами.

Любов і пошана радянських людей до Шекспіра має свої історичні корені. Про це добре сказав І. С. Тургенев в зв'язку з 300-річним ювілеєм великого англійського письменника. «Ми, росіяни,— говорив він,— святкуємо пам'ять Шекспіра, і ми маємо право її святкувати. Для нас Шекспір не тільки відоме, яскраве ім'я, якому вклоняються лише зрідка й здалеку, він став нашим надбанням, він увійшов у нашу плоть і кров».

Вшанування пам'яті великого англійського гуманіста в наші дні набирає особливого політичного змісту. Вільям Шекспір, викриваючи одночасно пороки феодального і буржуазного суспільства, боровся, по суті, з усіма формами соціального зла, несправедливості і деспотизму. Невипадково видатні мислителі наступних поколінь високо оцінили безсмертні ідеї англійського драматурга. Відомо, що Карл Маркс вважав Шекспіра найбільшим генієм, яких тільки народжувало людство. Про це красномовно свідчить і висловлення Фрідріха Енгельса. В одному тільки першому акті «Віндзорських жартівниць», підкреслив він, більше життя і соціальної динаміки, ніж в усій німецькій літературі. Очевидно, саме в цьому причина популярності Шекспіра і в середовищі революційних верств суспільства всіх країн.

Особливим успіхом користуються твори англійського драматурга у радянській молоді. Його герої — носії гуманістичних ідеалів, благородних прагнень і вчинків — близькі й зрозумілі нашим сучасникам.

Мабуть, не випадково Московський театр революції присвятив Ленінському комсомолу свій перший шекспірівський спектакль «Ромео і Джульєтта». В трагічній історії закоханих радянські юнаки і дівчата побачили зіткнення старої і нової моралі, жорстокість і безглуздя соціальних передсудів, їх згубні наслідки. Незважаючи на трагічний фінал п'єси, молоді глядачі відчували після спектаклю, що зросли на цілу історичну епоху, вони побачили справжню духовну красу і велич людей, яким не властиві половинчатість почуттів і станова обмеженість.

П'єси Шекспіра не сходять зі сцен радянських театрів, а лекції та бесіди про драматурга, про його творчість користуються незмінним успіхом.

Шекспіра не можна розглядати тільки в рамках англійської літератури. Його гуманізм, повага до людини, незалежно від її кольору шкіри та походження, а також ненависть до всякого насильства і соціальної несправедливості мають інтернаціональний характер. Тому недаремно Всесвітня Рада Миру закликала всі народи земної кулі широко відзначити ювілей геніального письменника-реаліста, тому невинно втрачений великий англійський драматург знайшов у Радянському Союзі свою другу батьківщину.

В. П. ВАГАНОВ,
доцент Горлівського педагогічного інституту
іноземних мов

